התעמלות בוקר

אישור „אומדן הכנסות המדינה" דומה לשיעור של התעמלות־בוקר, לצלילי מנגינת ארץ מולדת, את ארץ נחמדת...

חלק זה של התקציב כולל את כל הכנסות המדינה, בסכום 4.6 מיליארד לירות. הוגשו קרוב ל־150 הסתייגויות, מהן 26 של סיעתנו. כולן הועמדו להצבעה בעת ובעונה אחת, בזו אחר זו. ההצבעה היא, כמובן אוטומאטית.

התמונה: 150 פעם מורמות הידיים בעד, 150 פעם נגד. בסך הכל יש כ־300 הרמות ידיים: מי בעד, מי נגד, מי בעד, מי נגד, מי בעד, מי נגד.

רוב המצביעים אינם יודעים כלל בעד מה הם מצביעים. כמעט איש מן הנוכחים לא האזין להנמקות של המסתייגים, וממילא אין לו מושג מה מטרת ההסתייגות. בכל סיעה יש אדם אחד היודע את ה־דברים, ושאר חברי סיעתו מצביעים כמוהו.

כך מחליטה הכנסת, תוך דקות מעטות, על הכנסות, מי־סים, היטלים ומליוות המגיעים לשיעור של כ־600 לירות לחודש לכל משפחה בישראל. שום סרט היתולי־עצוב של צ'ארלי צ'אפלין, שום פארסה אמריקאית, לא היו יכולים לצלם סצינה מגוחכת יותר.

פארודיה באולם ריק

לוז

על גודל תקציב המדינה החליטו פקידי משרד־האוצר בניצוחו של פינחס ספיר. במשא־ומתן קצר ונמרץ נאנסו מרכזי־המפלגות של שאר מפלגות־הקואליצה להסכים לכך. בזה נסתיים התהליך הדמוקראטי כולו.

השאר גובל בפארודיה. התקציב הונח על שולחן הכנסת. עוד לפני שהכנסת אמרה את המילה הראשונה עליו, הוא הועבר לוועדת־הכספים, שבה אין ייצוג לאופוזיציה האמיתית.

הוועדה „דנה בכובד ראש" בתקציב ההכנסות. כלומר: ניתן לגח"ל ולרפ"י לדבר כמה שהן רצו. לאחר מכן, באותו כובד־ראש, אישרה הוועדה את תקציב ההכנסות — בדיוק כמו שהוגש, מבלי לגרוע ממנו אגורה. הוא הונח על שולחן מליאת־הכנסת ל„קריאה שניה".

מה זאת קריאה שניה?

בקריאה השניה ניתן לכל המסתייגים לנמק את הסתייגויותיהם. פעם, לפני הרבה שנים, היה זה דיון לעניין, לפחות מבחינה פורמלית. היו משמיעים את נימוקי המסתייגים על כל סעיף מסויים לחוד, ולאחר מכן היו מצביעים, בו במקום, על אותו סעיף. המצביעים ידעו, לפחות, על מה הם מצביעים. האולם היה מלא, כי כל מפלגה גייסה את הח"כים שלה לצורך ההצבעה.

מאז נמצא שסידור זה אינו נוח, כי הוא הכריח את הח"כים להיות נוכחים באולם כל הזמן. הוא גם גזל הרבה זמן להנמקות — והרי הכנסת, העובדת רק יומיים וחצי בשבוע, אין לה זמן.

לכן נמצאה תרופה. ההצבעות הופרדו לגמרי מן ההנמקות. שוב אין מנמקים כל הס־תייגות לחוד, אלא לכל סיעה ניתנות כך־וכך דקות, כדי לנמק את כל ההסתייגויות שלה ביחד. הזמן אינו מוקצב לפי מיספר ההסתייגויות של הסיעה, חלילה, אלא לפי גודל הסיעה. סיעה קטנה שהגישה מאה הסתייגויות מקבלת פחות זמן מאשר סיעה גדולה שהגישה הסתייגות אחת — או שלא הגישה בכלל שום הסתייגות, והרוצה לדבר סתם.

התוצאה: ההנמקות מושמעות בפני אולם ריק. כמעט איש אינו מקשיב, ואיש גם אינו מעוניין. שהרי התוצאות ידועות מראש. ההצבעות נערכות במרוכז, ביום אחר, ואז מתמלא האולם לשעה קלה.

„בחוג אינטימי זה..."

ב ראשית השבוע שעבר קיבלנו מכתב קצר מטעם מזכירות הכנסת. נאמר לנו כי הועמדו לרשותנו בדיוק 21 דקות להשמעת נימוקי הסתייגויותינו לתקציב ההכנסות ולתקציבי חמישה משרדים ממשלתיים גם יחד. נתבקשנו, ברוב אדיבות, לחלק את 21 הדקות האלה כראות עיניגו.

לפי זה יכולנו להקציב שלוש דקות להנמקת 26 הסתייגויות על אומדן ההכנסה — פחות מן הדרוש אף לקריאת הסכומים.

לא הסכמנו, כמובן, לסידור זה, שכמוהו היה כסתימת פינו לחלוטין. התנהל דיון־ודברים נוקב, נבדק תקנון הכנסת, ונמצא כי ההודעה אינה תואמת את התקנון. יו"ר הכנסת, קדיש לוז, החליט שמגיעות לנו עשר דקות בדיון על כל משרד.

כשנפתח הדיון על תקציב ההכנסות, ביום הרביעי, נכחו רק כעשרים חברי־כנסת. לאט־לאט התרוקן האולם עוד יותר.

בשעה 1.45, בעת נאומו של ח"כ עמוס דגני מרפ"י, נכחו באולם — חוץ מהיו"ר (אריה בן־אליעזר) ואני, 11 חברי־כנסת, כלהלן:

● **רשימת הנוכחים**: מבין 49 חברי המערך: 3 (**קרגמן**, שנאלץ להיות נוכח בשל היותו יו"ר ועדת הכספים, **אזניה וביבי**). מבין 26 חברי גח"ל: 1 (**ידיד**). מבין 11 אנשי המפד"ל: 1 (**זוארץ**). מבין 10 אנשי רפ"י: 3 (**בן־פורת, נבון וסורקיס**, שהקשיבו לדברי חברם־לסיעה). מבין 5 אנשי ל"ע: 2 (**גולן**, שהמתין לתורו לנאום, **והאוזנר**). מבין 3 אנשי רק"ח: 1 (**ויילנר**, שגם הוא המתין לתורו לנאום).

כשהגיע תורי לנאום, כעבור שעה, מצאתי לנכון להקדיש כמה מילים לעניין זה:

אבנרי: כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה.

למרות שזמני מוגבל מאוד, נידמה לי שאיני פטור מלהביע, בחוג אינטימי זה, הירהור על הצורה שלובש הדיון.

בכל פרלמנט בעולם, זהו הדיון המרכזי של השנה. והנה אצלנו, בדיון על תקציב של 4.6 מיליארד לירות, בדיון בו נאמרו היום הרבה מאוד דברי־טעם — אם נסכים להם, אם לאו — נוכחים באולם פחות מעשרה חברי־כנסת.

היו"ר קדיש לוז: נוכחים יותר.

אבנרי: אפשר לספור. (מונה)

אני מבקש סליחה, אדוני היושב־ראש. נוכחים שנים־עשר חברי־כנסת. שלושה חברי־כנסת על כל מיליארד לירות של הצעת־התקציב.

אדוני היושב־ראש, האין זה צריך להוביל את נשיאות־הכנסת למחשבה על תיקונים בנוהל הכנסת, במקום לחשוב איך לסתום עוד יותר את הפה של הסיעות הקטנות? יש לחשוב איך לארגן את הדיון בתקציב כך שלחברי־הכנסת יהיה חשק לשבת בכנסת. יש להצמיד את הדיונים להצבעות.

הנוהל הקיים מוביל לכך שנוכחים מעט מאוד חברי־כנסת בעת הדיון. וההצבעה, לאחר מכן, תהפוך לתרגיל של התעמלות, תרגיל של הרמת ידיים. הידיים עולות ויורדות — ואין זה עושה רושם טוב.

„זה משהו חולני..."

אחרי הקדמה זו, עברנו לנאום על הנושא עצמו — המיליארדים שיילקחו מכיסי האזרחים כדי לממן את תקציב הממשלה:

לעצם העניין, הגשנו 26 הסתייגויות לאומדן ההכנסות. אין כל אפשרות לנמק אותן במסגרת הזמן העומד לרשותנו.

אנחנו — במיקרה זה, התנועה שאני מייצג אותה — מינינו ועדת־כלכלנים, שעברה על התקציב מתחילתו ועד סופו, ומצאה מה אפשר לקצץ. את הצעותינו נפרט בעת הדיון על תקציב כל משרד ממשלתי לחוד.

הגענו לסכום של כמיליארד לירות, שלדעתנו אפשר לקצץ בלי קושי, בלי לקצץ פעולות חיוניות של הממשלה, לא בשטח הסוציאלי ולא בשטח הבטחוני, כי אם באדמיניסטרציה ובעיסוקים שהם, לדעתנו, בלתי־חשובים.

אתמול אמר אחד מחברי־הכנסת (ויקטור שם־טוב, מפ"ם), שהיה זה יותר „אחראי" מצידנו אילו היינו מסתפקים בקיצוץ קטן יותר, כי הסכום הגדול של הקיצוץ מביהיל, ונראה בלתי־אחראי.

רבותי חברי־הכנסת, בקונגרס האמריקאי הגיעו סנאטורים מכובדים מאוד, ואחראיים מאוד, לקיצוצים של רבע מתקציב המדינה. על הצעות־הקיצוצים יש לדון. הציבור צריך להיות משוכנע שנערך דיון רציני על הצעות אלה, ושהיו טעמים טובים מאוד לדחיית הקיצוצים. אבל כאן, בכנסת, אין שום דיון רציני על הקיצוצים.

מי שאינו מוכן לקבל קיצוצים של מיליארד לירות, מדוע לא יסכים לקיצוצים קטנים יותר? איננו רואים שהכנסת מתקדמת לקראת קיצוצים קטנים יותר. הכנסת אינה מתקדמת לקראת שום קיצוצים בכלל.

כאשר קמה בציבור תנועה של התנגדות להתייקרות, והיתה בהלה בציבור ובעיתונות, מצא ראש־הממשלה פתאום שאפשר לקצץ 100 מיליון לירות מן התקציב. למה דווקא 100 מיליון לירות? למה לא 120 מיליון, או 85 מיליון? אם אפשר להגיע לקיצוצים בצורה דראסטית ודרמאתית כזאת, מניין הבטחון שאי־אפשר להגיע להרבה יותר? האין זה מתפקיד הכנסת להגיע, אחרי דיון ממצה ורציני, לקיצוצים כאלה בתקציב?

דברים אלה הרגיזו את ישראל קרגמן, יו"ר ועדת־הכספים, אחד מעמודי־התווך של המגנ־נון המפא"י. כשקם לענות למתוכחים (בפני אולם שהתרוקן עוד יותר), ניגש ישר להתקפה עלינו.

קרגמן: ... חבר־הכנסת אבנרי הבטיח לנו כי הכלכלנים של **העולם הזה** — יכול להיות שהם אנשים גניאליים — יציעו הקטנה במיליארד לירות. זה גם לא דמיוני. זה משהו חולני, לדעתי.

אבנרי: כשמדובר על קיצוצים, אין לכם אפילו דמיון חולני. אין לכם דמיון בכלל!

קרגמן: אם נבחון עכשיו את ההוצאה, בסך 3750 מיליון לירות, לצורכי בטחון, חינוך בריאות, סעד, ביטוח לאומי, קיצבות זיקנה ועבודה — מזה להוריד מיליארד לירות, אינני חושב שזה עומד בפרופורציה כלשהי שאפשר לדון עליה. על כן אין להתייחס להצעה כזאת בראצינות. אם כי שר־האוצר הודיע מעל בימת־הכנסת שייעשו כל מיני מאמצים למען ייעול המנגנון הממשלתי.

אבנרי: איפה זה משתקף בתקציב?

פינחס ספיר מתחמק

לא שר־האוצר ולא ועדת־הכספים הציעו להקטין את התקציב אפילו בלירה אחת, על־חשבון ייעול כזה.

להיפך: כאשר ענה שר־האוצר, בסיום הדיכוח הכללי על התקציב, על נאומי כל הסיעות, התחמק מכך באופן בולט. הוא ענה, בזה אחר זה, לכל נואם לחוד, לפי סדר הנאומים שהושמעו. רק על נאום אחד לא הגיב כלל, ולא הזכירו אף במילה אחת: הנאום שלנו.

(כזכור, קם ועזב את האולם באופן הפגנתי כשקמתי אז לנאום, והוא נשאר במזנון עד לגמר הנאום. את התוכן ידע מראש, כי פורסם בשבועון המסויים באותו בוקר. במזנון אמר לו מישהו: „אם תיתן לאבנרי לנאום עוד חצי שעה, לא יישאר כלום מהתקציב שלך").

מדוע לא ענה השר לנאום שלנו? בגלל סיבה פשוטה מאוד: כי היה זה הנאום היחידי בכל ויכוח־התקציב שלא היה מוקדש לתיאוריות כלליות ומופשטות, אלא שהציע קיצוצים מוגדרים ומפורטים בתקציב המנגנון.

ניצלנו את ההזדמנות הראשונה להגיב על התחמקות זו, עוד באותו יום, בויכוח **על חוק מילווה־קליטה וחסכון־חובה** (שהתנגדנו לו בחריפות):

... הוכחנו בצורה חד־משמעית שניתן לחסוך, על־ידי צימצום התקציב, פי שבעה יותר מן הסכום שמילווה־חובה זה בא להכניס לקופת האוצר.

אין זה מיקרה שבנאומו הפולמוסי הארוך של שר־האוצר, היום, לא נאמר דבר וחצי־דבר על נקודה מכרעת זו — מה אפשר לחסוך ולצמצם בתקציב המדינה.

לא זה בלבד ששר־האוצר לא התווכח עם הדברים שנאמרו על־ידי סיעתנו, אלא שהוא גם לא הגיב על הדברים שנאמרו ברוח זו על־ידי דוברי המערך. חבר־הכנסת זאב שרף (מפא"י) דיבר על הצורך לצמצם את מנגנון הממשלה. גם על זה לא מצא שר־האוצר הנכבד צורך להתווכח אפילו במילה אחת.

נגד מס על בגדינו, צעצועים ומכוניות קטנות

הצעותינו המעשיות להקטנת המיסים, כפי שבאו לידי ביטוי בהסתייגויות שלנו, מקי־פות שטחים רבים. בין השאר:

● **מס ההכנסה**: הצענו להוריד סכום של 246 מיליון לירות, על־ידי שיחרור משכו־רות עד 500 ל"י לחודש, והקטנת השיעורים במשכורות הבינוניות. התנגדנו לכל העלאת מס־ההכנסה.

● **מס שבח**: הצענו להוריד 5 מיליון לירות, כדי לשחרר מן המס בעלי דירות רגילות, ובעלי מיגרשים המוכרים אותם אחרי הרבה שנים, שלא למטרת ספסרות. (את רווחי הספסרות היה כדאי להכליל, לדעתנו, במס־ההכנסה, ובכך לחסוך סכום גדול בהוצאות הגבייה הנפ־רדת של מס זה.)

● **מס רכוש**: הצענו לשחרר ממס זה את מלאי הסחו־רות, ובצורה זו להוזיל את מחירי־התוצרת. זה חל גם על קו"ן־ארנונה.

● **מכס**: הצענו להוריד 129 מיליון לירות. כי זהו מס החל בעיקר על בעלי הכנסות קטנות. הוא מייקר את התוצרת, והוא מגן על מיפעלים כושלים בארץ.

● **דלק**: הצענו להוריד 129 מיליון לירות. זהו מס המייקר את הייצור, והוא חל בעיקר על השכבות הרחבות.

● **מס־קניה ובלו**: הצענו להוריד 284 מיליון לירות. ביקשנו להוריד לגמרי את המס על מצרכי־צריכה חיוניים, להשאירו על מיצרכים של מותרות. למשל: לבטל את המס על מכוניות קטנות וחלקי־חילוף, להשאירו על מכוניות יקרות. לבטלו לגבי צעצועים, ציוד־ספורט, כלי־מטבח, נעלים זולות, בגדים זולים, משקאות קלים, טבק מקומי וכו'.

● **מס־נסיעות, בול־בטחון, מילווה־קליטה**: הצענו לבטל כליל.

קרגמן